

ISSN:2181-0427 ISSN:2181-1458

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ИЛМИЙ АХБОРОТНОМАСИ**

**НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК НАМАНГАНСКОГО
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**



2021 йил 8-сон



	фойдаланишнинг аҳамияти Восиева А.Т	
89	Публицистик матнлар билан ишлашда миллий-маданий ёндошув Джумамбетова Д.К	468
90	Техника олий таълим муассасарида талабаларни ижодкорлик қобилиятларини шакллантириш Инамиддинова Д.К	474
91	Интерфаол таълим асосида дарсларни ташкил қилиш – таълим самарадорлигини ошириш манбаи сифатида Хайтбаева Г.И	479
92	Мактабда рус тилини ўрганувчиларнинг билимларини назорат қилишни назарий ва психологик асослаш Турдиева Д.М	486
93	Boshlang'ich sportchi o'uvhchilarini jismoniy rivojlanishida sport to' garaklarini mazmuni va uning tuzilishi Jiyanov O.M, Nabijonova M. M	494
94	Анализ антропонимов на основе этнолингвистических факторов Джумаева Д.Б	499
95	Вопросы цифрового вещания по системе Dab Иноятлова Н.С	506
96	Жисмоний тарбия назарияси ва услубияти” фанини ўргатишда интерфаол методлардан фойдаланиш Исмаилов П.А	511
97	Yosh basketbolchilarning ish qobiliyatlarini tiklashda, biologik va tibbiy vositalardan foydalanish Mirzayev S., Ismoilov T, Otamirzayev O.....	516
98	Оила, маҳалла, мактаб ҳамкорлигида ўқувчиларнинг таълим олишга бўлган кучли мотивациясини оширишга замонавий ёндашувлар Махмуджонов А. Б.....	519
99	Maktab ta'limida jismoniy tarbiya fanini o'qitishning joriy holati, mavjud muammolar va ularning yechimlari Mamajonov D.A, Karimov N.X, Ismatov P.A	525
100	Китобхонликни шакллантиришда хориж тажрибалари Муминова Д. А	529
101	Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini tadqiqotchilik faoliyatiga tayyorlashning psixologik-pedagogik asoslari Pardaboyev O'A	535
102	Роль наставничества в современном образовании Хайдаров С.Н	539
103	Саид Аҳмаднинг “Қорақўз мажнун” ҳикояси матни устида ишлаш жараёнида фанлараро интеграциядан фойдаланиш Абдуллаев К.А	544
104	Использование мультивариантной технологии при формировании понятий	553



3. V.Boyboboyev. Olimpiya ta'limi va jismoniy tarbiya jarayonida pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma. Namangan. 2018 yil. – 21 b.
4. T.Исмоилов. Заонавий жисмоний тарбия ўқитувчисининг педагогик фаолияти. Ўқув қўлланма. Наманган. 2018 йил. – 6 б.
5. Namangan davlat universiteti Jismoniy madaniyat kafedrası o'qituvchilarining xisobotlari. 2021 yil, yanvar.

КИТОБХОНЛИКНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ХОРИЖ ТАЖРИБАЛАРИ

Муминова Дилафруз Акбаралиевна

Наманган давлат университети бошланғич таълимда аниқ ва табиий фанларни ўқитиш методикаси кафедраси мудири, PhD

Email: dilbarxon2008@mail.ru

Аннотация : Мазкур мақолада хорижий тажрибаларнинг бошланғич синф ўқувчиларида китобга муҳаббат уйғотиш бўйича олиб борган илмий-тадқиқот ишлари, китобхонлик, китобхонликка қизиқтиришда ота ва оналарнинг ўрни, ўқиш қондалари, бадий адабиётга бўлган қизиқишларини оширишга доир маълумотлар келтирилган.

Калит сўзлар: бошланғич синф, китоб, хорижирий, ота-она, ўқувчилар, китобхонлик, нутқ, бадий адабиёт, таълим, саводхонлик, шахс, мутолаа маданияти.

FOREIGN EXPERIENCES IN THE FORMATION OF LIBRARY

Muminova Dilafruz Akbaraliyevna

Head of the Department of Methods of Teaching Exact and Natural Sciences in Primary Education, Namangan State University, PhD

Annotation: This article provides information on research conducted by foreign experts on the love of books in primary school students. reading. the role of parents in the interest in reading. the rules of reading. increasing interest in fiction.

Keywords: primary school. book. foreign. parent. students. reading. speech. fiction. education. literacy. personality. reading culture.

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЕ ЛЮБЬВИ К КНИГАМ

Муминова Дилафруз Акбаралиевна

Зав.кафедрой Методики преподавания естественно-математических дисциплин в начальной школе факультета Дошкольного и начального образования Наманганского государственного университета

Аннотация : В данной статье рассматриваются материалы зарубежных исследователей в начальный классах о правильной чтение, любовь в художественной литературе и книге, а также придуманы читательские культура правильного чтения

Ключевые слова: начальный класс, книга, ученики, читательских, умений, художественная литература, чтение, культура чтения



Кишилик жамиятининг тарихий тараққиёти давомида инсоният бир неча мўъжизавий неъмат – моддий ва маънавий ашёга эга бўлган. Улар: овоз, нутқ, ёзув ва китоб. Тараққиётнинг турли босқичларида эволюцион (аста-секин оддийдан мураккабга томон бориш) асосида инсоният қўлга киритган бу ашёлар цивилизациянинг навбатдаги босқичи учун асос бўлиб хизмат қилган. Агар инсоният овоз, нутқ ва ёзув ёрдамида ўзаро ижтимоий муносабатларни ташкил этиш, хоҳиш-истакларни, интилишларни бири-бирига баён қилиш имкониятига эга бўлган бўлса, китоб воситасида ўз онгини бойитиш, нутқ, фикрлаш ва мантикий тафаккур юритиш қobiliyatини ривожлантиришга муваффақ бўлган.

Инсоният тарихида динларнинг вужудга келишида ҳам китоб асосий восита бўлганлигини кўриш мумкин. Хусусан, Мусо алайҳиссалом “Таврот”, Исо алайҳиссалом “Инжил” (“Библия”) ҳамда пайгамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) “Қуръон” каби муқаддас китоблар орқали кишилар ўртасида ўзлари мансуб бўлган дин асосларини тарғиб этган. Аллоҳ томонидан сўнгги уч нафар пайгамбарга муайян китобларнинг нозил қилиниши бу шаклдаги моддий ашёнинг маънавий-руҳий ва интеллектуал имкониятларини тўла намоён қилишга асос бўла олади. Зеро, оғзаки баён этилган фикрларни авлоддан авлодга узатишда уларда ифода этилган асл мақсад, гоё, қарашга зиён етмас; баъзан шаклан, кўп ҳолатларда мазмунан ўзгаради. Ёзма баён этилиб, бошқаларга узатишда ҳар қандай фикр, гоё, қараш ўзининг асл “қиёфаси”ни, шаклини, шу билан бирга, мазмунини сақлаб қолади. Хатти-ҳаракат, ижтимоий ахлоқнинг туб непи, кишилар учун маънавий-ахлоқий йўриқнома бўлган диний манбалар – “Инжил”, “Таврот”, “Қуръон”даги гоёларнинг аслидек сақланиши, ўзгартирилмаслиги ягона тартиб-қоидалар сифатида барқарор бўлишини таъминлайди. Шу сабабли уларнинг китоб ҳолда мавжудлиги муҳим амалий аҳамиятга эга.

Ёзувнинг пайдо бўлиши ва хужжатли манбаларни, айниқса, қўлёзма ва кейинчалик босма китобларнинг кўпайиши кутубхоналарнинг юзага келиши ва ривожланишига шароит яратди. Кутубхоналар ёзма ёдгорликларни сақловчи хазина сифатида жуда қадимдан пайдо бўлган. Жумладан, Ўрта Осиё ҳудудида милоддан аввалги I минг йилликнинг сўнгги асрларида дастлабки кутубхоналар пайдо бўлган. Улар ҳукмдорлар саройларида ва ибодатхоналарда ташкил этила бошлаган. Бу даврда ёшларга таълим-тарбия беришда шахсий кутубхоналарнинг аҳамияти ҳам катта бўлган. Уларни, асосан, бой табақага мансуб бўлган кишилар ташкил этганлар [76, 19].

Марказий Осиёда кутубхоналар ўтмишдаёқ ривожланган бўлиб, улар асосан хон саройлари ва мадрасалар тасарруфида бўлган. Мамлакат ҳукмдорлари кутубхоналарнинг равақ, уларни бойитиш, хаттоғлар билан таъминлаш соҳасида доимий ғамхўрлик қилиб келганлар.

Қадимги кутубхоналар орасида энг машҳурлари Александрия (Искандария), Бухоро амирлиги ҳамда Боғдод кутубхоналари бўлган. Бироқ, XX асрга қадар кутубхоначилик педагогикаси у қадар ривожланмаган эди.

Тарихий манбаларда X асрнинг улуг олимларидан бири бўлган андалусиялик Ибн Рушднинг умри давомида фақат икки кунгина, яъни биринчиси уйланган ва иккинчиси отаси вафот этган кечада китоб ўқимаганлиги, тобеинлардан Урва ибн Зубайр розияллоху анҳунинг эса ҳаётида бир марта – қорасон бошланган оёғи наркозсиз кесиб ташланганда ҳушдан кетиб, китоб (Қуръон) ўқий олмаганлигига оид маълумотлар келтирилади [113].



Китобни улуғлаш, болалар ўртасида илм-маърифат асосларини тартиб қилиш мақсадида кутубхона ташки этишда жадиқчилик ҳаракатининг вакиллари ҳам ибрат кўрсатган. Масалан, наманганлик маърифатпарварлардан бири Исҳоқхон Ибрат ўз уйида “Кутубхонаи Исҳоқия” деб номланган кутубхона ташки қилган. Ушбу кутубхона фондидан ўзбек, рус, турк, татар, форс-тожик тиларида яратилган адабиётлар ўрин олган. Исҳоқхон Ибратнинг кутубхонаси нафақат у ўқитган ўқувчиларга, шунингдек, қишлоқ аҳолисига ҳам хизмат қилган. Кутубхонадаги китоблар уларнинг характери, йўналишига кўра бир неча бўлимларга ажратилган. Хусусан, мактаб ўқитувчилари учун мўлжалланган бўлимдан С.Саидазизовнинг “Устоди аввал”, Абдулла Авлонийнинг “Биринчи муаллим”, “Туркий гулистон ёхуд ахлоқ”, Р.Юсуфбек ҳожи ўғлининг “Раҳбари ҳисоб” каби дарслик ва ўқув кўланмалари ўрин олган. Ибрат кутубхонаси доимий равишда бойиб борган. Маърифатпарвар томонидан кутубхона фаолиятининг йўлга қўйилиши, китобхоналар томонидан китобларнинг олинishi ва топширилиши қайд этилган дафтарларнинг юригилиши, шунингдек, ўқувчиларнинг китоб мутолаа қилишлари, ўқишлари шахсан назорат қилиб борилган [42].

Жаҳон миқёсида бутунги кунда ёшлар ўртасида китоб ўқишни тартиб қилиш, уларнинг фаол китобхон бўлишига эришишда давлатнинг фаол аралашуви, ижтимоий иштироки асосида бу йўналишда дастурий-лойиҳавий фаолиятни ривожлантириш, интернет-технологияларидан фаол фойдаланиш ҳамда китобхонлик фаолиятини оширишга йўналтирилган ижтимоий-психологик механизмларни излаб топish замонавий анъана тусини олмақда [80, 17].

Ривожланган давлатларда мавжуд шароитда асосий эътибор кутубхона-ахборот тармоқларини ривожлантириш, уларни анъанавий ва замонавий китоблар ҳамда китоб маҳсулотлари билан бойитиш, аҳоли, шу жумладан, ёшларда китоб ўқишга бўлган қизиқишни ривожлантиришга қаратилган тартиботнинг инновацион шакл, метод ва воситаларини яратишга қаратилган. Ҳозирги кунда “... аҳоли жон бошига ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича дунёда биринчилиكنи олган Швейцария кутубхона-ахборот тармоқлари сони бўйича ҳам биринчи ўрин” [113]ни эгалламоқда. “Беш миллион аҳоли яшайдиган Финляндияда 1500 оммавий кутубхона, шунча китоб тарқатувчи пункт, 250 та кўчма кутубхона (библиобус) ишлаб турибди” [113].

Алоҳида қайд этиб ўтиш керакки, “Финляндияда барча болаларнинг ўрганиши ва ривожланиши учун тенг имкониятлар яратиш давлат сиёсати даражасига кўтарилган. Мамлакат маданият жамғармаси томонидан уюштирилган 1,2 миллион евро миқдоридagi қийматга эга бўлган акцияга кўра 2019-2021 йилларда тупилдиган барча чақалоқлар совға сифатида китоб олади [148].

Китобларни чоп этиш ва уларнинг савдосини изчи йўлга қўйишда Норвегия тажрибаси ҳам бошқа давлатлар учун намуна бўла олади. Мазкур давлатда ушбу соҳа “ижтимоий-маданий ривожланишнинг алоҳида йўналиши сифатида эътироф этилган. Муаллифлар, нашриётлар ҳамда давлат ўртасида ўзаро мустаҳкам алоқа мавжуд бўлиб, унга кўра янги китоб чоп этилса, унинг 1000 нусхаси (агар болалар адабиёти бўлса 1500 донаси) ҳукумат томонидан сотиб олинади. Сотиб олинган китоблар мамлакатдаги барча кутубхоналарга тенг тақсимланган ҳолда тарқатилади” [95].

Шарқ давлатлари қадимдан китобга бўлган ижтимоий-тарихий муносабатнинг ижобийлиги билан жаҳон ҳамжамияти эътиборини торттиб келган. Бутунги кунда ҳам “китоб тартиботининг энг яхши намунаси Эрон Ислom республикасида амалга



оширилмоқда. Мамлакатда турли мавзуларда чўнтак китоблари нашр этилган бўлиб, мазкур тадбир ўқишга бўлган қизиқиш пасайишининг олдини олишга ёрдам берган” [143].

Жаҳоннинг ривожланган давлатлари тажрибасида глобал ахборотлашув муҳитида аҳоли, хусусан, ёшларда китоб ўқишга бўлган ижобий муносабатни қарор топтиришга қаратилган кенг кўламли ижтимоий ҳаракатлар непида тарғиботнинг инновацион воситаларини излаш етакчи ўрин тутаяди. Айни ўринда бир қатор давлатларнинг бу борадаги тажрибаларини мисол сифатида келтириш мақсадга мувофиқ саналади.

АҚШ китоб нашр этувчилари Кенгашининг вакили бўлган Патрика Журнинг қайд этишича, Америкада китоб ўқишга бўлган қизиқишни кучайтириш йўлида амалга оширилган чоралардан бири – китоб ўқимаётган ҳолатни ифодаловчи реклама плакатларида таниқли шахслар қиёфасининг берилиши саналади [143].

Сеул шаҳрида “Китоб ўқишни ривожлантириш ва унинг китоб бозорига таъсири” номли китоб кўرғазмасида “Чу Сан Дейли” газетасининг муҳбири Ким Ки Чуль хонадонларидаги меҳмонхонани кутубхоналарга айлантириш китобхоналар сонини сезиларли даражада оширишга хизмат қилишини таъкидлаб ўтади [143].

Вьетнамда “китоб кўчалари” ташкил этилган бўлиб, ушбу кўчаларда доимий равишда турли мавзуларда чоп этилган китобларнинг муаллифлари билан учрашув, семинар ва конференциялар уюштирилади... Нашриётлар ва китобхоналар ўртасидаги ўзаро алоқани мустаҳкамлаш йўлида кўплаб юридик ва жисмоний шахслар оилавий кутубхоналарни ҳамда ўзлари жойлашган ҳудудларда “китобхонлик муҳити”ни ҳосил қилишда фаоллик кўрсатмоқда [84].

Ривожланган мамлакатларда ўқувчиларга ижтимоий, педагогик ҳамда маданий кутубхона хизматини кўрсатиш уларнинг асосий ҳаётий эҳтиёжларини қондириш [87, 16]га йўналтирилган муҳим соҳа саналади. Марказий Осиёда миллий кутубхонани барпо этиш ва унинг фондини тарихий ҳамда замонавий асарлар билан тўлдиришга қаратилган умуммиллий ҳаракатнинг ёрқин намунаси сифатида Тожикистон тажрибасини мисол қилиб келтириш ўринлидир.

Тожикистон миллий кутубхонасининг бивноси 2012 йил 20 мартда, Наврўз байрами арафасида очилган. Бу воқеа арафасида мамлакатда китоб тўплаш умуммиллий акцияси ўтказилган ва унда давлат, жамоат ташкилотлари, аҳоли фаол иштирок этган. Натисада 3 миллионга яқин китоб топширилган. Ҳозирда кутубхона фондида 6 миллиондан ортиқ китоб, газета-журнал, электрон материаллар сақланади. Очiq китоб шаклида қурилган тўққиз қаватли бино (узунлиги 167 метр, баландлиги 52 метр, умумий майдони 45 минг квадрат метр) Марказий Осиёдаги энг катта кутубхона саналади. Бу ерга қираверишда тожик халқининг 22 нафар атоқли фан, адабиёт ва сиёсат арбоби бюсти жойлашган. Улар сирасида Фирдавсий, Саъдий, Ҳофиз, Рудакийдан тортиб Мирзо Турсунзода ва Эмомали Раҳмонгача бор.

Имконияти чекланган кишилар учун алоҳида бўлим хизмат қилади: бу ерда овозли нашрлар ва Брайл алифбосидаги китоблар сақланади. Миллий кутубхонанинг янги бивноси қурилиши бошланган кун — 4 сентябрь мамлакатда “Китоб куни” деб эълон қилинган [100].

Жаҳоннинг бир қатор ривожланган давлатларида “Китоб кўрғазмаси”, “Китоб байрами”, “Китоб ярмаркаси” каби тадбирларнинг ташкил этилиши анъанага айланган. Сўнгги йилларда мазкур анъана Марказий Осиё давлатларида ҳам кенг ёйилмоқда.



Жумладан, 2018 йилнинг 25-28 апрель кунлари Қозоғистон Республикасининг Остона шаҳрида ташкил этилган III Евроосиё халқаро китоб ярмаркаси [151]да ўнлаб мамлакатларнинг адиблари, нашриётлар ва китоб дўконларининг вакиллари иштирок этди. Китоб ўқиш ва китобхонликнинг ўзига хос тарихоти бўлган мазкур тадбир, турли давлатларда фаолият юритаётган адиблари, нашриётлар ва китоб дўконлари ўртасида ўзаро ҳамкорликни йўлга қўйишда ҳам ўзига хос аҳамият касб этди.

Фуқароларда китоб ўқишга икжобий муносабатни шакллантиришда китоб савдоси ҳам муҳим ўрин тутди. Глобал ахборотлашув шароитида китоб савдосини ташкил этишнинг замонавий шакли – Интернет дўкони фаолиятини йўлга қўйилмоқда. Китоб савдосини ташкил этувчи “ЛитРес”, “Лабиринт”, “OZON” каби Интернет дўконлари фаолияти ҳам “глобал ахборотлашув ва технологиялашув шароитида янги урфдаги анъана” [80, 20] сифатида вужудга келди. Айни вақтда “кўплаб хорижлик ва маҳаллий ёзувчилар икжтомий тармоқларда тезкор тарғиб этиш тўлақинида “В Контакте”, “Facebook”, “Twitter”, “Instagram”, “LiveJournal” ва бошқа ресурсларда ўз саҳифаларини яратди ва уларни фаол юритиб келмоқда” [80, 20]. Мазкур ҳодисанинг аҳоли, хусусан, ёшлар ўртасида китобхонлик тарғиботини кучайтиришга ҳам хизмат қилиши қувонарлидир.

Ривожланган хорижий давлатларда “узок аҳоли пунктларида яшайдиган ҳамда кутубхоналарга бориш имконияти чекланган фуқароларга қулайлик яратиш мақсадида кўчма кутубхона хизматини ривожлантириш, кутубхоналараро абонемент ва хужжатларни электрон етказиб беришни, кутубхона ресурсларидан масофавий фойдаланишни йўлга қўйиш, ушбу зин масканларида индивидуал, гуруҳ ҳамда оммавий китобхонликни тизимли равишда ташкил қилишни ривожлантириш, мутолаа маданиятини тарбиялаш, юксак бадиий асарларга ошно қилиш, мамлакатимиздаги кутубхоналар имижини яхшилаш бўйича аниқ механизмлар”ини яратиш каби тақлифлар илгари сурилмоқда [90].

Ёзувчи ва миллионер Стив Сиболд дунёнинг энг бой одамларидан баъзилари билан 30 йилдан ортиқ суҳбатлашди ва уларнинг кўпчилигини мутолаага бўлган муҳаббат бирлаштириб туришини аниқлади. “Ўрта синф романлар, таблоидлар ва кўнгилочар журналлар ўқийди. Бадавлат одамнинг хонадонига кирсангиз, биринчи кўзингизга ташланадиган нарсалардан бири уни муваффақиятга олиб келган улкан кутубхона бўлади”, - дейди ёзувчи. Машҳур миллиардерларнинг кўпчилиги ушбу нуқтан назарни тасдиқлайди. Масалан, Билл Гейтс йилига 50 га яқин китоб ўқийди, Уоррен Баффетт иш кунининг 80 фоизини мутолаа учун сарфлайди. Илон Маскдан у ракета қуришни қандай ўрганганини ҳақида сўрашганда, у “Мен китоб ўқийман” деб жавоб берган [117].

Халқаро миқёсда турли давлатларда китоб ўқишга бўлган муносабатни аниқлашга қаратилган тадқиқотлар амалга оширилади. Ана шундай тадқиқотлардан бири “NOP World” халқаро рейтинг агентлиги томонидан ўтказилди. Тадқиқот натижаларига кўра, 2016 йилда ҳафтасига энг кўп китоб ўқийдиган мамлакатлар рўйхатида Ҳиндистон етакчи ўринни эгаллаган. Ушбу давлатда аҳоли ҳафтасига ўртача 10,7, Таиландда 9,4, Хитойда 8, Филиппинда 7,6, Чехияда 7,4, Россияда 7,1, Швецияда 6,9, Францияда 6,9 ва Венгрияда 6,8 соат китоб ўқийди [90].



Шу билан бирга қатор агентликлар изчил равишда жаҳон мамлакатлари аҳолисининг китобга бўлган талаб ва эҳтиёжини ўрганиб боради. Агентлик томонидан эълон қилинган жаҳонда китобга бўлган талабни ўрганишга доир тадқиқот натижалари шуни кўрсатдики, сўнгги 30 йилда бир номдаги китоб маҳсулотларини чиқариш уч баравар, адади бўйича 4 баравар кўпайди. Бугунги кунда дунёда ҳар йили қарийб бир миллион номда китоблар чоп этилади. Масалан, АҚШда киши бошига 10 та, Россияда 9,5 та, Францияда 5 та, Хитойда 3,5 та китоб босимокда [90].

Мутолаага қизиқишнинг сусайиши, ўз навбатида, аҳоли саводхонлиги даражасининг пасайиши жамият ва давлатнинг барқарор ривожланиши учун катта таҳдидлардан саналади. Шунинг учун ҳам кўплаб ривожланган мамлакатларда бу салбий ҳолатнинг олдини олишга қарши қатъий чора-тадбирлар кўримокда [90].

Хулоса қилиб айтганда шахсда китоб ўқиш ва китобхонликка ижобий муносабатни қарор топтириш ўз-ўзидан рўй бермайди. Бунинг учун ҳар бир шахсни мактабгача таълим ёшидан бошлаб, китоблар билан таништириш, уларнинг жамият ва инсон ҳаётидаги аҳамияти, амалий қийматини тушунишлари учун зарур педагогик шарт-шароитни яратиш лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Китоб маҳсулотларини нашр этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғиб қилиш бўйича комплекс чора-тадбирлар дастури тўғрисида”ги (2017 йил 13 сентябрь) Қарори //lex.uz/docs/3338600.
2. Збаровская Н.В. Формирование культуры чтения в общедоступных библиотеках: Дисс... канд. пед. наук. – СПб.: 1997. –156 с.
3. Иброт. Ажзий. Сўфизода. – Т.: Шарқ, 1999. – 38 б.
4. Из детства – в творчество / Программа для родителей и воспитателей по формированию здоровья и развитию детей от 1 года до 7 лет. Т.Н.Доронова и др. – М.: Просвещение, 2007. – 303 с.
5. Умаров А. Мутолаа маданияти: шахс, жамият, тараққиёт / Масъул муҳар. М.Бекмуродов. – Т.: Фан, 2004. – 192 Б.
6. Қажомхўжаева Ё. Ўқувчиларнинг китобхонлик маданиятини шакллантириш имкониятлари. – Т.: А.Қодирий номидаги Тошкент давлат маданият институти, 2007. – 12-48-б.
7. Абдуллаев А. Мутолаа маданияти интеллектуал салоҳиятни белгилаб беради //https://kun.uz/13172148.
8. “Болаларсиз” болалар кутубхонаси //https://kun.uz/news/2019/01/21/ bolalarsiz-bolalar-kutubxonasi.
9. Довруғи дoston Душанбе ёки мўъжаз пойтахт мўъжизалари //http://google.com/amp/s/daryo.uz
10. Китоб ўқимаган халқ жасоиликка маҳкум //http://ufq.uz/2017/11/ 13/548.
11. Мутолаа мўъжизаси китобхонлик маданияти – маданиятлар мезидир //http://betakrorbuxoro.uz/uz/2018/07/06/otvolodiev-suhbatlashdi.

